

PISMI UREDNIŠTVU

Ali si je Beno Zupančič to zaslužil?

Leta 1947 je bilo v Ljubljani posvetovanje mladih literatov. Takrat je Društvo slovenskih pisateljev vpeljalo za mlade literate pripravniški staž. Dalo jim je naziv »kandidat« in preden je mladi literat postal član društva, je moral nekaj časa potrjevati svojo kandidaturo. Na tistem posvetovanju sem spoznal Bena Zupančiča, takrat mladega pisca novel in črtic. Spominjam se, da sem namesto njega na eni tedanjih ljubljanskih šol prebral njegovo novelo na literarnem nastopu, ker me je za to naprosil, češ da ne more brati, ker ga boli grlo. Takrat smo začeli mladi pisci in pesniki svojo literarno pot pri Mladinski reviji, ki je priobčala začetna dela mladih iz vse Slovenije. Med nami se je na tedanjem posvetovanju razvilo pristno tovarištvo, ki je trajalo dolga leta. Zupančič pa se je kmalu odločil za politično pot in postal je politik. Vendar ob tem ni pozabil na pisateljsko ustvarjanje. Politika ne samo da ga ni motila, temveč mu je ponujala vedno nove in sveže ter aktualne teme za njegova prozna dela in eseje. Ostal je človek in visoke funkcije ga niso naredile nedostopnega. Nikdar ni pozabil, odkod izvira. Vedno znova se je vračal med ljudi: človek je vedno osrednja tema njegove politike in literature in obenem tema njegovih esejev in razprav o kulturi. Vse se suče okrog človeka, ki naj mu bo kultura namenjena.

Letos poleti, ko sem preživljal svoj dopust na Pohorju, sem izvedel za njegovo smrt, ki me je iznenadila in pretresla. Moral je umreti tako mlad in poln ustvarjalnih načrtov, ki jih ni utegnil dokončati. In vendar nam je zapustil dragoceno in nemajhno politično in literarno dediščino.

...

In potem sem se spomnil, da je pisal v Sodobnosti, pol leta pred njegovo smrtjo, Taras Kermauner v spisu »Se poraja mitizem?« o njem na način, ki je značilen za tega pisca, ki baranta z živimi in mrtvimi imeni slovenske literature kakor z ničvredno kramo...

Kermauner je v tem spisu zapisal: »Če je danes konec hipermodernizma, potem je bil že pred tridesetimi leti strokovno protokolizem kolaps spodbudnega realizma in so njegovi nagradni zastavonoši Mira Mihelič, Matej Bor, Josip Vidmar, Beno Zupančič, Ivan Poirč (naj citiram samo pomembnejša imena) životarili povsem po nepotrebnem odvečnih trideset let, se brez legitimnosti histerično vtikali v svet, ki je že onkraj njihove smrti, bili, kot tečni vsiljivci, odveč. Vendar te trditve ne podpiram. Imeli so pravico in dolžnost, da pišejo svojo literaturo, zdaj boljšo, zdaj slabšo, da se z njo silijo naprej, neodvisno od prevladujoče literarne in politične ideologije, da tvorijo čim bliže neizrekljivemu. Neprijetno in odurno je bilo le, da so na široko zasedali vodeče kulturne in politične ustanove in od tam živi čas zavirali s stališča mrtvih idej, v službi lasne oblastniške zasebnosti.« S tako

oznako je Kermauner zagrešil proti vsem imenovanim in posebej Benu Zupančiču izrazito potvorbo in izkrivljanje. Beno Zupančič ni bil nikdar v službi lastne oblastniške zasebnosti. Svoje funkcije je sprejemal kot dolžnost, ki mu jo je naložila družba, in nikdar jih ni zlorabljal v svoje zasebne namene. Kadar pa se je v svojih politično-kulturnih esejih zavzemal za pravo pot v slovenski kulturi, je bilo jasno, da bo doživel od tako imenovanih »svobodnih« književnikov à la Kermauner protest, saj se je vedno boril proti temu, da bi v slovenski kulturi zavladali kermaunerjevski interesi, interesi posameznih literarnih grup.

Vsako, kdor misli realistično, socialistično in marksistično, bo v očeh Kermaunerjev in podobnih obsojen kot oblastnik. To pa je zelo ceneno, zaplotniško in primitivno podtikanje in potvorba, nevredna resnične kulturne polemike.

Reči moram, da strmim, kaj vse lahko Kermauner piše in trdi, ne da bi mu kdo stopil na njegov lahkomišelnno predrzni jezik. Edino Jože Javoršek ga razkrinkuje. Edino Javoršek je zapisal, »da Kermauner, odkar se je zalezal v slovensko kulturo misli, da lahko prestavlja človeške figure po svoji volji in kakor se mu zahoče. Da se Kermauner že desetletja bojuje z vsemi silami zoper vse tiste, ki so kakorkoli zvezani z našimi najzlahtnejšimi zgodovinskimi silami in se jim ne morejo, ne znajo in nočejo odreči.« Ob smrti Bena Zupančiča sem se spomnil kakšen »spomenik« mu je zapustil Kermauner v lanski Sodobnosti, v reviji, ki jo je Zupančič imel za svojo, saj je v njej dolga leta nastopal kot avtor in član uredniškega odbora. Vsekakor bo treba Kermaunerjevo neresnično in izmišljeno oznako za Bena Zupančiča ovreči in pravičneje ovrednotiti njegovo pisateljsko in politično vlogo in delo, ki ga je zapustil. Uredništvu pa predlagam, da temeljito premisli, preden priobči takšne klevetniške in neresnične oznake slovenskih kulturnih delavcev, živih in umrlih.

Dušan Mevlja

Dragi urednik,

Marijanu Zlobcu, ki ga osebno ne poznam, se lepo zahvaljujem za prijazno poročilo o moji knjigi v Sodobnosti št. 11, vendar te prosim, če objaviš naslednje pojasnilo:

Dialogizirana novela Rodovi ni »aluzija na nekatera literarna dogajanja na prelomu stoletij«, temveč temelji na znanstvenem odkritju Marje Boršnikove s pomočjo Denisa Poniža, da je številne »uničujoče« kritike zoper Cankarja pisal v Slovenskem narodu stari župan Ivan Tavčar sam, ker se je čutil v svojem delu od Cankarja smrtno ogroženega (Cvetje v jeseni in Visoška kronika še nista bili napisani). Pisal je o Narodovem blagru (to je izdal Govekar sam), o Življenju in smrti Petra Novljana (pod psevdonimom Oskar Kamenšek), o Milanu in Mileni itn. Tu ni govora o očetu in sinu in tudi namesto žena bi bil lahko zapisal: znanka, prijateljica, sosedka . . . Kako si skočita v lase dva Kranjska Janeza, me je pač zapeljalo, kaj čemo. Čudno, da je tov. Marijanu Zlobcu ušlo, kar je v tekstu tako razvidno, ko je govor o knjigah enega in drugega (Izza kongresa n. pr. pa tudi ponovna analiza Visoške kronike itn.). Kar ustrašil sem se, ko sem bral o »očetu« in »sinu«.

Tako neroden sem bil? Tako nerazločen? Res pa je, da je treba včasih neka (banalna, vulgarna) dejstva, fakte poznati. »Vsiljenega razmerja med ,očetom' in ,sinom' namreč res nikoli ni moglo biti.« Ali gre tu za popolnoma druge stvari, docela druge. Vtis sem imel, da je poročevalca šokirala, indignirala odrska oblika po novelski. Z malo naprežanja bi bil pripravljen to celo razumeti. Ali mene je speljalo zgolj znanstveno odkritje. Lep pozdrav.

Ajdovščina, 15. 11. 1980

Danilo Lokar

FRANCE KIDRIČ: PREŠERNOV ALBUM

Ob 180-letnici pesnikovega rojstva je DZS ponatisnila Prešernov album, ki ga je leta 1949 uredil eden naših največjih prešernoslovcev, pokojni akademik dr. France Kidrič. V prvem delu knjige so predstavljeni Prešernovi kraji, listine in sodobniki, v drugem pa slikovne upodobitve pesnikovega življenja, njegovih pesnitv in pomena. Delo je opremljeno z izčrpnimi opombami, na posebni prilogi pa je dodan še pesnikov rodovnik. Album, ki je zvesto posnet po zdavnaj razprodani prvi izdaji, bo s tibateljem

KIDRIČ

*Prešernov
album*

1949

Prešerna odprl zanimive poglede v njegovo delo, kakor tudi odmév njegovega dela v upodabljači umetnosti.

338 strani velikega formata z ilustracijami; pl. 980.– din

Knjigo lahko dobite v vseh knjigarnah, direktno pa jo lahko naročite pri DRŽAVNI ZALOŽBI SLOVENIJE, Knjižni oddelek, Mestni trg 26, 61000 Ljubljana

DZS

Predvidoma v prihodnji številki

Anketa sodobnosti XVII: Slovensko gledališče danes (I. del)

Helga Glušič, Razvoj Bevkovega pripovedništva

Taras Kermauner, Literarni esej

Milan Kleč, Pesmi

Janko Kos, Ljubljanski dramaturški listki

Marko Juvan, Pesmi

Tone Pavček, Pesmi

Dimitrij Rupel, Literarni esej

Marjan Tomšič, Proza

Pavle Zidar, Proza

Mirko Zupančič, August Strindberg

Nekatere novosti naših sodelavcev

Saša

Vuga

TESTENINE BIVŠIH
BOJEVNIKOV

**Josip
Vidmar**

PRESOJE